MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
LINO FARRUGIA SACCO

Seduta tat-2 ta' Mejju, 2006

Citazzjoni Numru. 743/2004

Saviour James Vella
vs
Antoinette Carmen Barbara

Il-Qorti,

A. CITAZZJONI:

Rat ic-citazzjoni ta' l-attur li biha ppremetta:

Illi l-kontendenti kienu wlied Salvatore u Barbara konjugi Vella kif kien jidh

Illi Salvatore u Barbara konjugi Vella kienu zzewgu fl-1950.

Illi Salvatore Vella kien miet fit-tmienja ta' Frar tas-sena elfejn (08/02/2000) kif kien jidher mic-certiflkat tal-mewt anness mac-citazzjoni u mmarkat bhala Dok. 'D'.

Illi Barbara Vella kienet mietet fit-3 ta’ Ottubru tas-sena elfejn u tlieta (03/10/2003) kif kien jidher mic-certifikat tal-mewt anness mac-citazzjoni u mmarkat bhala Dok. ‘E’.

Illi Salvatore Vella kellu diversi assi parafernali u krediti fil-komunjoni tal-akkwisti kif kien ser jigi pruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza.

Illi Salvatore u Barbara konjugi Vella kienu rregolaw u ddisponew mill-gid taghhom kollu ghal wara mewthom permezz ta’ zewg testmenti *unica charta* fl-atti tan-Nutar Dottor Mario Bugeja datati tlettax ta’ Ottubru tas-sena elf disa’ mija u tmienja u tmenin (13/10/1988) anness mac-citazzjoni u mmarkat bhala Dok. ‘F’ u iehor datat hdax ta’ Mejju tas-sena elf disa’ mija u disgha u disghin (11/05/1999) anness mac-citazzjoni u mmarkat bhala Dok. ‘C.

Illi Salvatore u Barbara konjugi Vella fit-testment *unica charta* datat tlettax ta’ Ottubru tas-sena elf disa’ mija u tmienja u tmenin (13/10/1988) permezz tat-tielet artikolu kienu nnominaw lill-kontendenti bhala eredi universali u padruni ta’ gidhom ghal wara mewthom.

Illi fit-testment *unica charta* datat tlettax ta’ Ottubru tas-sena elf disa’ mija U tmienja u tmenin (13/10/1988) fl-atti tan-Nutar Dottor Mario Bugeja it-testaturi permezz tar-raba’ artikolu kienu ezentaw espressament lill-kontendenti uliedhom mill-obbligu tal-imputazzjoni ghal sehemhom u mill-konferiment fil-massa ereditarja ta’ dak kollu li kienu rcevew *jew ghad jistghu jircievu minghand it-testaturi ghal kull raguni u taht kull titolu.*

Illi fit-testment *unica charta* datat hdax ta’ Mejju tas-sena elf disa’ mija u disgha u disghin (11/05/1999) fl-atti tan-Nutar Dottor Mario Bugeja t-testaturi Salvatore u Barbara konjugi Vella permezz tat-tieni artikolu kienu hassru t-tielet artikolu tat-testment precedenti u kienu nnominaw lill-konvenuta bhala unika eredi universali u padruna ta’ gidhom ghal wara mewthom u permezz tal-ewwel artikolu kienu hallew lill-attur legati formanti parti principalment mill-assi parafernali ta’ Salvatore Vella u liema legati ma

kienux thahllew in sodisfazzjon tal-legittima spettanti lill-attur.

Illi l-konvenuta kienet accettat l-eredita` tat-testaturi Salvatore u Barbara konjugi Vella permezz tad-dikjarazzjoni ta' trasferiment *causa mortis* relattivi.

Illi l-atttur kellu dritt li jinghata l-legittima spettanti lilu mill-patrimonju tal-genituri tieghu ai termini tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta.

Illi l-konvenuta fil-kwalita` taghha ta' eredi tat-testaturi Salvatore u Barbara konjugi Vella debitament interpellata mill-attur permezz ta' ittra ufficjali datata 18 Mejju 2004 (Dok. H) sabiex tigi assenjata lilu l-legittima kienet baqghet inadempjenti u kienet uriet intenzjoni li ma kenitx disposta li taghmel dak rikjest kif kien jidher minn ittra legali datata 24 ta' Mejju 2004 (Dok. I).

L-attur talab lill-Qorti:

1. Tillikwida okkorrendo bl-opra ta' periti nominandi l-komunjoni tal-akkwisti gja ezistenti bejn Salvatore u Barbara konjugi Vella u dan mid-data taz-zwieg taghhom li sehh fl-1950 billi jigi dikjarat li tikkonsisti fis-sustanzi u assi ppruvati waqt il-kawza.

2. Tiddividi f'zewg porzjonijiet ugwali l-komunjoni tal-akkwisti kif likwidata.

3. Tillikwida u tistabbilixxi okkorrendo bl-opra ta' periti nominandi l-beni parafernali u l-krediti fuq il-komunjoni ta' Salvatore u Barbara konjugi Vella billi jigi dikjarat li jikkonsistu fis-sustanzi u assi ppruvati waqt il-kawza.

4. Tassenja l-beni hekk stabbiliti u likwidati lill-assi partikolari ta' Salvatore Vella u lill-assi partikolari ta' Barbara Vella rispettivament u jigi dikjarat li l-assi partikolari ta' Salvatore u Barbara konjugi Vella jikkonsistu fil-beni hekk assenjati.

5. Tiddikjara d-dritt tal-attur ghal-legittima spettanti lilu mill-assi tal-genituri tieghu Salvatore Vella u Barbara Vella rispettivament.

6. Tiddikjara li l-attur huwa ezenti milli jnaqqas il-valur ossia jimputa l-valur tal-legati mhollija lilu permezz tat-testment *unica charta* datat hdax ta' Mejju tas-sena elf disa' mija u disgha u disghin (11/05/1999), mill-legittima dovuta lilu.

7. Tistabbilixxi u tillikwida okkorrendo bl-opra ta' periti nominandi l-legittima dovuta lill-attur kemm mill-assi ta' Salvatore Vella u kif ukoll mill-assi ta' Barbara Vella u tassenja tant somom u beni kemm ikunu sufficjenti biex jissodisfaw il-legittima dovuta lill-attur.

8. Tikkundanna lill-konvenuta thallas lill-attur dik is-somma u taghti lill-attur dik il-kwota ta' immobbli stabbilita` mill-Qorti.

9. Tinnomina Nutar sabiex jircievi u jippubblika l-kuntratt relattiv, tinnomina kuraturi deputati ghall-eventwali kontumacja tal-konvenuta u tinnomina perit sabiex jipproponi pjan ta' divizjoni.

Bl-ispejjez inkluzi dawk tal-ittra ufficjali datata 18 ta' Mejju 2004 u tal-mandat ta' inibizzjoni prezentat kontestwalment mac-citazzjoni u bl-imghax legali mid-data ta' dan l-att kontra l-konvenuta li giet ingunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti, il-lista tax-xhieda u d-dokumenti prezentati mill-attur.

B. ECCEZZJONIJIET:

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuta li eccepiet:

1. Illi, preliminarjament l-attur ma kellux interess guridiku li jintavola l-kawza stante li huwa qua legatarju kellu unikament id-dritt li jitlob legati imhollija lilu u mhux id-divizjoni ta' l-ereditajiet tal-genituri tieghu u/jew il-legittima, u dana meta l-konvenuta diga' kienet accettat

talba ta' l-istess attur sabiex timmettieh fil-pussess tal-legati.

2. Illi, subordinatament u minghajr ebda pregudizzju, it-talbiet attrici kienu legalment improponibbli, guridikament infondati, inamissibbli u irriti stante li galadarba l-attur kien ghazel illi jitlob il-legati skond l-imsemmija testmenti ma kienx jista' jitlob aktar minn dak imholli lilu fl-imsemmija testmenti.

3. Illi, subordinatament u minghajr ebda pregudizzju, it-talba attrici kienet legalment irrita u inamissibbli kif ukoll guridikament infondata peress illi l-attur qua legatarju kien tenut illi jimputa dak kollu li kien ircieva in via tal-legati ghal-legittima u l-legati mhollija lilu jissuperaw fil-valur l-istess legittima.

4. Illi, subordinatament u minghajr ebda pregudizzju, il-konvenuta kienet eredi universali skond l-eredita` testamentarja li accetta l-istess attur meta talab il-legati u ghalhekk ma kien hemm l-ebda lok ta' likwidazzjoni u divizjoni kif mitluba.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti u l-lista tax-xhieda prezentati mill-konvenut.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

Semghet l-abili difensuri.

Ikkunsidrat

C. PROVI:

Rat id-dikjarazzjoni tal-attur.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuta.

D. KUNSIDERAZZJONIJIET:

Illi Salvatore Vella u martu Barbara Vella nee` Psaila ghamlu t-testment ***unica charta*** taghhom fis-17 ta' Mejju 1999 fl-atti tan-Nutar Mario Bugeja, liema testment kien l-

ahhar testment tal-konjugi Vella u ghaldaqstant, jirregola l-eredita` taghhom.

Illi permezz ta' dan it-testment, il-kontestaturi hallew b'titolu ta' legat in assoluta proprjeta` lil binhom Saviour James Vella ta' kull sehem li t-testatur ghandu tal-lista minn (i) sa (v) elenkata a fol 15. Illi permezz ta' l-istess testment huma nnominaw bhala eredi universali u padruna assoluta ta' gidhom kollu lil binthom Antonia Barbara.

L-attur intavola l-kaz in ezami stante li qed isostni li ghandu d-dritt li jinghata l-legittima spettanti lilu mill-patrimonju tal-genituri tieghu skond il-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta. Ghalhekk, talab il-likwidazzjoni tal-beni sabiex tigi assenjata l-legittima. Il-konvenuta eccepiet li l-attur ma jistax jitlob divizjoni ta' l-ereditajiet tal-genituri tieghu jew il-legittima, stante li huwa m'ghandux interess guridiku u ma jistax jitlob xejn aktar oltre l-legati mhollija lilu permezz tat-testment ***unica charta***.

Da parti tal-konvenuta, gie sostnut li ladarba l-legat gie accettat mill-attur, dan m'ghandu ebda dritt jitlob xejn iktar. Min-naha l-ohra, gie sostnut mill-attur li minn imkien ma jirrizulta li kien hemm talba ghal immissjoni fil-pussess tal-legati u rinunzja ghall-legittima u kwindi ma kien hemm l-ebda accettazzjoni da parti tieghu.

L-ewwel eccezzjoni tal-konventa tghid hekk li l-attur ma kellux interess guridiku li jintavola l-kawza stante li huwa qua legatarju kellu unikament id-dritt li jitlob legati imhollija lilu u mhux id-divizjoni ta' l-ereditajiet tal-genituri tieghu u/jew il-legittima, u dana meta l-konvenuta diga' kienet accettat talba ta' l-istess attur sabiex timmettieh fil-pussess tal-legati. Il-konvenuta ssostni li l-attur ma ghandux dritt jitlob il-legittima u dan minhabba li fil-fehma taghha ghazel li jiehu l-legati.

Illi gie ssottolineat fil-kawza **Stella Briffa et vs Caterina Scicluna et** deciza mill-Prim' Awla Qorti Civili fis-26 ta' Gunju 1959:

“Ghandha ssir distinzjoni bejn il-pussess ta’ legat u l-proprjeta` ta’ l-istess legat; ghax il-pussess jghaddi *‘per modum continuationis’* fl-eredi, u jkun l-identiku pussess li kellu d-decujus fil-gurnata tal-mewt tieghu, u ghalhekk il-legatarju hu obbligat jitlob il-pussess lill-eredi, mentri l-proprjeta`, jew id-“dritt” ghall-haga legata, ssir tal-legatarju mill-gurnata ta’ l-apertura tas-successjoni bis-sahha unikament tad-dispozizzjoni testamentarja, minghajr in-necessita ta’ ebda att da parti tal-legatarju, u sahansitra ad insaputa tieghu, u kwindi indipendentement mill-immissjoni tieghu fil-pussess tal-legat”.

Gie ribadit ukoll fil-kaz **Antonia Grech et vs Carmelo Farrugia et** deciza mill-Prim Awla Qorti Civili fit-18 ta’ Ottubru 1960, li :
“Kwalunkwe legat pur u semplici jaghti lill-legatarju mill-gurnata tal-mewt tat-testatur, dritt trasmissibbli lill-eredi tieghu jew lill-aventi kawza minnu, li jikkonsegwixxi l-legat. Pero, l-legatarju ghandu jitlob lill-eredi l-pussess tal-haga legata, b’mod illi l-legat ma jigix trasferit “*ipso facto*” lill-legatarju.

Dan gie affermat anke fil-kawza **Carmelo Sammut vs Avukat Dr. Giuseppe Sacco** deciza mill-Qorti ta’ L-Appell fil-21 ta’ Mejju 1955:
“Ghalkemm il-proprjeta` ta’ legat tghaddi mal-mewt tad-dcujus, favur il-legatarju, il-pussess tal-legat huwa trasferit lill-eredi, u ghalhekk tehtieg it-talba tal-legatarju ghall-pussess tal-legat.”

F’dan il-kuntest, ta’ min ighid, li hija l-proprjeta` tal-legat li tghaddi lil-legatarju mal-mewt tad-***decujus***. Izda, l-pussess tal-legat ighaddi wara li jsir l-immissjoni fil-pussess. B’dan l-argument ifisser li l-attur, fil-kaz in ezami, ghad ma sarx il-possessur tal-legat, imma huwa biss proprjetarju tal-legat. Mhux ikkontestat li l-applikazzjoni ghall-immissjoni fil-pussess ma saritx fil-kaz in kwistjoni.

Illi ghalhekk, is-suggett ta’ l-accettazzjoni tal-legat huwa konness ma’ dan li ghadu kif gie spjegat. Dan ghaliex huwa minnu li:

“bhal fil-kaz ta’ wirt, l-accettazzjoni ta’ legat tista’ tkun espressa jew tacita. U hija tacita meta l-legatarju jaghmel xi att li bilfors ifisser li hu ried jaccetta l-legat, u li ma kienx ikollu l-jedd li jaghmel jekk mhux bhala legatarju.”
(Ara **Francesca Caruana et vs Valentina Caruana et** deciza mill-Qorti Civili Prim’ Awla fid-9 ta’ Dicembru 1955). F’din is-sentenza inghad:
"Ghalhekk l-accettazzjoni tacita tal-legat tinghata meta l-legatarju jaghmel xi att li bilfors ifisser li huwa ried jaccetta l-legat, u li ma kienx ikollu l-jedd li ghamel jekk mhux bhala legatarju;"
U dan ghaliex hekk kif gie ribadit f’dan l-istess kaz, li jekk
“jigi ppruvat li dak il-legatarju accetta l-legat hekk lilu mholli, dak il-legatarju huwa prekluz milli jitlob u jottjeni likwidazzjoni tal-wirt tal-genituri tieghu biex jottjeni d-drittijiet tieghu bhala wirt jew bhala legittima.”

Illi fl-istess kaz ikompli jinghad li l-prova ta’ din l-accettazzjoni tinkombi lill-konvenuti li eccepewha proprju ghaliex:
“Il-prova ta’ l-accettazzjoni taqa’ fuq min jallegaha.”
Din l-accettazzjoni, bhal fil-kaz ta’ eredita`, ssir jew espressament jew tacitamnet, ghaliex kif osserva **Pacifici Mazzoni:**
“in entrambi I modi la volonta` puo essere manifestata; e la legge non prescrive che qui sia manifestata in maniera espressa e solenne.”
(Success., Vol VII, par.41). Kemm-il darba tkun saret l-accettazzjoni da parti tal-legatarju, din l-accettazzjoni ma tistax titwaqqa` u dan peress li jmur kontra l-principju **“*protstatio contra actum non valet*”.** Izda, fil-kaz odjern, ma tressqux provi bizzejjed biex jiddimostraw l-accettazzjoni tal-legat mill-legatarju.

Ukoll fil-kawza **Azzopardi Michele pro et noe vs Mangion Antonia et** deciza fil-25 ta’ Novembru 1946 mill-Onor Qorti tal-Appell Civili Superjuri [Vol XXXII-I-423] inghad:
"izda kif tajjeb irriteniet l-Ewwel Qorti il-ligi hija kategorika meta tghid illi r-rinunzja ghall-eredita' ma tistax tigi presunta, u ma tistax issir b'mod iehor hlief permezz ta' dikjarazzjoni prezentata fir-registru tal-qorti "

L-unika accenn li sar mill-konvenuta fir-rigward ta' l-accettazzjoni ta' l-attur ghal-legat imsemmi kienet ghal dik fl-ittra ufficjali (a fol 17) li per se ma tammontax ghal accettazzjoni tal-legat. Anzi, l-enfasi li sar fin-nota ta' sottomissjonijiet tal-konvenuta, kien li ssemmew diversi sentenzi mill-gurisprudenza nostrana, fosthom il-kaz **Nobbli Rosario Ferro Attard Montalto vs Nobbli Charles Vella Bonavita et noe.** deciza mill-Qorti ta' l-Appell fid-29 ta' Mejju 1967. Veru li hawnhekk, kien gie affermat li:
"L-accettazzjoni ta' legat tista' tkun sew tacita kif ukoll espressa. Fil-kaz ta' legat japplikaw l-istess regoli dwar l-accettazzjoni tieghu li mil-ligi huma mposti ghall-accettazzjoni tal-eredita`."
Izda, f'dan il-kaz, l-eccezzjoni tal-konvenuta, fejn qalet li l-attur ma jistax jitlob il-legittima peress illi huwa diga kien accetta l-legat imholli lilu ma gietx milqugha la mill-Ewwel Qorti u anqas in segwitu mill-Qorti ta' l-Appell. Fl-istess sentenza inghad:
"illi semplici kongetturi ta' probabilita' ma huma qatt bizzejjed biex jiddistingwu dritt cert fuq il-bazi ta' inferenza …"

Issa fir-rigward ta' dak eccepit ukoll mill-konvenuta li l-attur qua legatarju m'ghandux interess guridiku, il-Qorti ser tirreferi ghas-sentenza moghtija minn din il-Qorti kif preseduta fl-ismijiet **Laferla Insurance Agency Limited vs Brian Mallia** deciza fit-18 ta' Jannar 2006, fejn hemm elenkati l-principjji kollha relevanti ghall-interess guridiku, fosthom li l-interess guridiku:
- irid ikun attwali [jezisti fil-mument li tigi proposta l-azzjoni riferibbilment ghal ksur ta' jedd u jibqa' jezisti fil-kors kollu tal-kawza]
- irid ikun dirett
- irid ikun legittimu [konformi ghal dritt ta' l-attur, u mhux biss interess]
- irid ikun guridiku [interess li jadixxi l-Qorti biex jottjeni dak li jitlob]
- l-azzjoni trid tkun kapaci li twassal lill-attur ghall-otteniment ta' vantagg u utilita`

- ghandu jiskuratixxi minn vjolazzjoni jew theddida ta’ vjolazzjoni ta’ xi dritt li jappartjeni lill-attur
- il-kawza li jipproponi tkun tista’ tipproducilu rizultat utli jew vantaggjuz ghalih.
- Irid jigi stabbilit in-ness guridiku bejn l-agir abbusiv u illegali allegatament kommess mill-konvenut u d-danni jew almenu l-pregudizzju allegatament subit mill-attur konsegwenzjali ghal tali agir.
- Ma jistax ikun ipotetiku, ghalkemm jista’ jirreferi ghal jedd morali jew suggettiv.

Fil-kaz in ezami, l-attur huwa msemmi bhala legatarju fit-testment unica charta wara l-mewt tal-genituri tieghu. Huwa ovvju li l-attur ghandu nteress ekonomiku fl-ezitu tal-kawza, dan peress li hu mhux sodisfatt bil-legat imholli lilu, u ghal dan il-ghan, istitwixxa din il-kawza biex jirreklama l-legittima.

Minbarra dan, l-interess guridiku jezisti peress li l-kawza kif proposta mill-attur tista’ tipproduci rizultat utli jew vantaggjuz, u l-interess kien jezisti fil-mument li giet proposta l-azzjoni u ghadu ezistenti. Huwa dritt ukoll ta’ l-attur li jagixxi fil-kawza stante li huwa iben it-testaturi, u ghalhekk ghandu nteress guridiku dirett, u mhux semplici nteress. U jezisti n-ness guridiku bejn l-agir tal-konvenuta u dak li allegatament qd isofri minnu l-attur stante li huma z-zewg persuni msemmija fl-ahhar testment li sar mill-genituri taghhom.

Fit-tieni eccezzjoni l-konvenuta sostniet li t-talbiet attrici kienu legalment improponibbli, guridikament infondati, inamissibbli u irriti stante li galadarba l-attur kien ghazel illi jitlob il-legati skond l-imsemmija testmenti ma kienx jista’ jitlob aktar minn dak imholli lilu fl-imsemmija testmenti. Izda kif inghad hawn fuq r-rinunzja ghall-eredita' ma tistax tigi presunta, u trid tirrizulta b’mod kategoriku – haga li ma gietx ippruvata mill-konvenuta.

Illi f’dan l-istadju, l-Qorti ma tarax li ghandha tidhol f’interpretazzjoni tad-dispozizzjonijiet testamentarji hekk kif gie sottolineat fin-noti ta’ sottomissjonijiet stante li dan irid jigi analizzat iktar il quddiem fil-mertu. U dan peress li

kif ighid l- **Vitali** (opera citata, par. 1339) biex jigi determinat il-veru karattru ta’ dispozizzjoni testamentarja hemm bzonn li jigu rigwardati mhux biss il-kliem imjegati mit-testatur u n-natura intrinsika tal-liberalita` li tkun giet maghmula, imma anke l-intenzjoni tat-testatur.”

E. KONKLUZJONIJIET:

Ghal dawn il-motivi tichad l-ewwel zewg eccezzjonijiet tal-konvenuta.

Il-kawza tibqa’ differita fuq il-bqija tal-provi ghat-22 ta’ Mejju, 2006 fl-10.00 a.m.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------